

RÖVID KÖZLEMÉNY

AZ OSTORFA-SÁTOROSMOLY (PHYLLONORYCTER MILLIERELLA STAUDINGER, 1871; SYN: COCCIDIPHILA CHARLIERELLA RÉAL, 1988 (LEPIDOPTERA, GRACILLARIIDAE) MAGYARORSZÁGI MEGJELENÉSE

Takács Attila¹, Kis Alexandra¹, Volent Ákos¹, Molnár Szilárd¹ és Szabóky Csaba²

¹Fejér Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földművelésügyi Főosztály Növény- és Talajvédelmi Osztály 2481 Velence, Ország út 23.

takacs.attila@fejer.gov.hu kis.alexandra@fejer.gov.hu, volent.akos@fejer.gov.hu, molnar.szilard@fejer.gov.hu

²1034 Budapest, Bécsi út 88.

bothv@t-online.hu

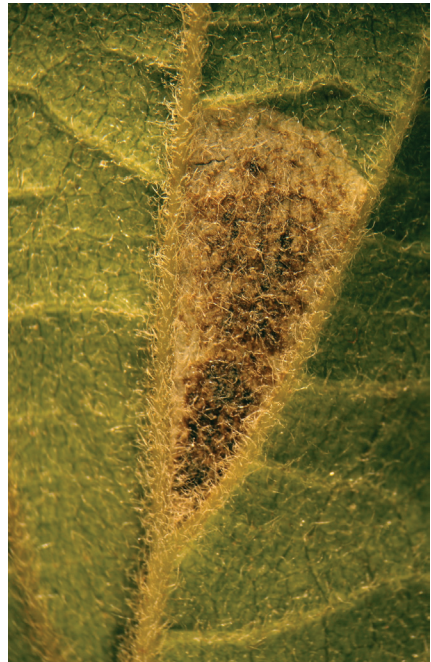
A Mediterránemuban elterjedt lepke hernyójának tápnövénye a déli ostorfa (Celtis australis). A növény magyarországi előfordulásairól hiányos ismereteink vannak. A fa levelein készített alsó foltaknája könnyen megfigyelhető. Két generációs, bábként telelő faj.

Kulcsszavak: alsó levélakna, faunára új, mediterrán elem, déli ostorfa, nyugati ostorfa

Az Európában és Kis-Ázsiában őshonos fajt franciaországi példányok alapján Staudinger 1871-ben *Lithocolletis millierella* néven írta le.

Terepi bejárás során (2016. november 4.) a 7-es főút Enying melletti szakaszán a szegélybe ültetett déli ostorfák (*Celtis australis*) levelein sátoraknákat figyeltünk meg. A begyűjtött leveleket megvizsgálva kiderült, hogy a Magyarországon még ez ideig nem ismert *Phyllonorycter millierella* fajjal van dolgunk. A lepke elsősorban a Földközi-tenger mellékén (Franciaország, Görögország, Olaszország, Macedónia, Spanyolország stb.) és Kis-Ázsiában fordul elő.

A hernyó az ostorfa levelén alsó aknát készít, melyet az érzugban kezd el. A kifejlett akna háromszög alakú (1. ábra) és a határoló ereken nem nyúlik át. A levélen sátor alakú gyűrődés látható. A fonák epidermisze alatti sejteket fogyasztó hernyó mögött maradó hártya kiszárad és a zsugorodás következtében a levél felszíne felpúposodik, így keletkezik a sátorakna.

1. ábra. A kifejlett akna háromszög alakú
Fotó: Takács Attila

Az aknák fonákja ezüstszürke, a csomókban összegyűlt ürülék jól látható benne. Jellemzően egy levélen egy akna található, de számos esetben megfigyeltünk 3–9 aknát is (2. ábra). A hernyó az akna közepén fehér gubóban (3. ábra) bábozódik, a báb (4. ábra) világos barna színű. Irodalmi adatok szerint két generációs faj. A hernyó májustól szeptemberig táplálkozik az aknában. Bábként telél. A lehullott és elbarnult levelekben lepke- és parazitoid bábokat egyaránt találtunk.

2. ábra. Egy levélben akár kilenc sátorakna is lehet
Fotó: Takács Attila

A *Celtis australis* mellett számos *Celtis occidentalis*-t is ültettek. Utóbbiakat az első bejárás után egy héttel vizsgáltuk meg. Az első európai, a második pedig észak-amerikai növény, ennek ismeretében meglepő, hogy a másik kontinensről származó faj leveleiben is számos *Phyllonorycter millierella* aknát találtunk. Az előzőek ismeretében nem kizárt annak a lehetősége, hogy a felfedezett molylepke akadálytalanul szét fog terjedni az országban, mivel a nyugati ostorfát előszeretettel ültetik mindenfelé.

A lepke szárnyfesztávolsága 7–8 mm. Elülső szárnya okkersárga. Mintázati elemeit négy fehér színű sáv alkotja. Ebből kettő az elülső szegélyből fut ferdén a belső szegélyre, a harmadik a szárnytőtől a szárnycsúcs irányába, a szárny egyharmadáig tart, a negyedik pedig a tőtől a belső szegély peremén a középső sávig húzódik (*címkép*). A sávokat ritkán elhelyezkedő fekete pöttyök szegélyezik. Az elülső

3. ábra. A báb fehér gubóban telél
Fotó: Takács Attila

szárny rojtja megegyezik a szárny alapszínével, a csúcsának vége fehér. A hátulsó szárny és a fejszőrzet fehér.

A levélaknák keresése Budapesten (V., VI., VII., VIII., IX. kerület) eredménytelen volt. A veszprémi állatkertben, illetve a Gödöllői Egyetem arborétumában is sikertelen volt a keresés.

4. ábra. A báb a gubóból kibontva
Fotó: Takács Attila

Köszönetnyilvánítás

Köszönetünket fejezzük ki *dr. Szénási Ágnesnek*, *Demeter Tibornak* és *Fetykó Kingának* a tápnövény-keresésben nyújtott segítségükért.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Gozmány L. (1956): Molylepkék II. – Microlepidoptera II. – In. Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), XVI. 3. Akadémiai Kiadó, Budapest

- Pastorális G.** (2012): A Magyarországon előforduló molylepkefajok jegyzéke, – A checklist of the Microlepidoptera occurring in Hungary, (Lepidoptera, Microlepidoptera – Microlepidoptera.hu), 5: 51–146.
- Szabóky Cs., Kun A. and Buschmann F.** (2002): Checklist of the fauna of Hungary, Volume 2. Microlepidoptera – Hungarian Natural History Museum, Budapest
- Staudinger, O.** (1871) [„1870”]: Beschreibung neuer Lepidopteren des europäischen Faunengebiets (Schluß). – Berliner Entomologische Zeitschrift, 14: 273–330.
- Zubrik, M., Kunca, A. and Csóka Gy.** (2013): Insects and Diseases damaging trees and shrubs of Europe. NAP editions
- Simon T.** (1992): A magyar edényes flóra határozója. Harasztok-virágos növények, Tankönyvkiadó, Budapest

FIRST RECORD OF PHYLLONORICTER MILLIERELLA STAUDINGER, 1871; SYN: *COCCIDIPHILA CHARLIERELLA* RÉAL, 1988 (*LEPIDOPTERA* – *GRACILLARIIDAE*) IN HUNGARY

A. Takács¹, Alexandra Kis¹ Á. Volent¹, Sz. Molnár¹ and Cs. Szabóky²

¹Government Office of Fejér County Major Department of Food Chain Safety and Agriculture
Department of Plant Protection and Soil Conservation
2481 Velence, Ország út 23.

takacs.attila@fejer.gov.hu kis.alexandra@fejer.gov.hu, volent.akos@fejer.gov.hu, molnar.szilard@fejer.gov.hu

²1034 Budapest, Bécsi út 88.

bothv@t-online.hu

The moth is native throughout the Mediterranean region, larvae feed on the Mediterranean hackberry (*Celtis australis*). The spread of the tree in Hungary is barely known. The lower surface tentiform mine could be observed easily on the leaves. It has two generations, and overwinters as pupae.

Keywords: lower surface tentiform mine, new to the fauna, mediterranean, mediterranean hackberry, common hackberry

Érkezett: 2016. november 12.

PÁLYÁZAT NŐK RÉSZÉRE

A Nők a Tudományban Egyesület 2013-ban alapította meg a **Nők a Tudományban Kiválósági Díjat**, melyet idén a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) szakmai közreműködésével és az Unesco Magyar Nemzeti Bizottság védnökségével ítél oda. A díj célja a sikeres kutatónők és innovátorok felkutatása. Az elismerést olyan fiatal kutatónők nyerhetik el, akik kiemelkedő teljesítményt mutatnak fel szakterületükön.

A díjazottak tárgyi jutalomban részesülnek. A felhívásra három kategóriában lehet pályázatot benyújtani: Agrártudomány, Műszaki tudomány, Információs technológia.

A pályázat beküldésének határideje 2017. január 9., éjfél.

Részletek a pályázati feltételekről a weboldalon: <http://nokatud.hu/kivalosagi-dij-2016/>.

Kérdések esetén készséggel áll rendelkezésre.

Rille Sári

projekt asszisztens

Nők a Tudományban Egyesület

Mobil: +36 30 656 40 88 – Email: sari.rille@nokatud.hu – URL: www.nokatud.hu